

H. Eminescu

**OPERE
POLITICE**

TIMPUL

H. Evinger

MIHAI EMINESCU

OPERE POLITICE

copertă, preprint: doina liliana buciuleac
redactor de carte: cassian maria spiridon

ISBN 978-973-612-390-0

© Editura TIMPUL 2010
Tel/fax: 0040-232260390

H. Eminescu

OPERE POLITICE

**Ediție integrală,
îngrijită de
Cassian Maria Spiridon**

TIMPUL

Iași, 2010

Notă asupra ediției

Mihai Eminescu – *OPERE POLITICE* este o primă încercare de redare integrală a articolelor cu profil politic publicate de Poet, după finalizarea și apariția ediției de *Opere* îngrijită de Editura Academiei.

O primă ediție, care a reușit, la acea vreme – 1941, să adune în cvasitotalitatea lor articolele politice publicate de Poet, în două volume masive, sub titlulatură *Opera politică* – vol. I – 1870-1879 și vol. II – 1880-1883, aparține profesorului I. Crețu. Rămasă ca punct de referință prin calitatea și nivelul realizării, totuși, după mai bine de 65 de ani de la apariție, și în condițiile în care ediția de *Opere* a Academiei era integral publicată, se impunea cu necesitate publicarea unei noi variante de *Opere politice*.

Opere politice în format tipografic a cuprins, în prima ediție, trei volume în care au fost inserate articolele de doctrină, polemică sau documentare în totalitatea lor, inclusiv cele rămase în manuscrise, preluate ca atare din „Opere” – volumele IX, X, XI, XII și XIII, volume care acoperă, practic, integrala publicisticii eminesciene. Spre deosebire de ediția I. Crețu, care publică articolele într-o ordine strict temporală, actuala ediție le grupează pe mari tematici, în cadrul acestora păstrându-se, se înțelege, aceeași așezare funcție de data publicării.

Prin gruparea textelor pe câteva dintre dominantele tematice ne-am propus asigurarea unei viziuni mai clare asupra evoluției și unității de gândire a Poetului în problema abordată. Această structurare mai permite cititorului interesat de o anumită latură a preocupărilor politice un acces rapid și pe întreaga întindere a materialelor adunate sub această tematică. Se înțelege că aproape nici unul dintre articolele selectate nu se rezumă exclusiv la tema dată. Principiul aplicat a fost, spre exemplu, acolo unde predominau, să zicem, chestiunile teoretice, multe cu aplicații asupra unui caz sau altul, să determine așezarea lui în șirul celor ce se preocupă de aspecte de teorie politică. Așa s-a procedat cu toate articolele. Unde nu a existat o pondere suficient de consistentă a uneia dintre tematici, s-a preferat afluirea acestora către *Addendă*.

Am crezut mai puțin necesară includerea unor note lămuritoare asupra originii articolului. Ar fi fost o încărcare inutilă de informații, știut fiind că la baza lucrării stă ediția în 16 volume, din opera Poetului, realizată de Academia Română. Eventualii cititori interesați și de alte informații, decât ce ne-am propus, pot apela la ediția precizată.

La finalul fiecărui text sînt consemnate publicația și data la care a apărut.

Merită remarcată continuitatea și consecvența viziunii eminesciene în articole, pe indiferent ce temă, de la debutul publicisticii sale pînă la final. Parcurgerea publicisticii politice eminesciene poate elimina numeroasele prejudecăți, truisme și afirmații eronate care circulă, în prezent, în publicistica noastră, inclusiv culturală, fără a avea acoperire în cele scrise de Poet.

Operele politice au fost editate în trei volume: primul în 1997, al doilea în 1998 și al treilea, care încheia integrala politică, în 1999. Ele însumau circa 2000 de pagini în format academic.

Prezenta ediție, în format mare, adună într-un singur volum totalitatea operei politice a lui Mihai Eminescu.

Editorul

UNITATEA ROMÂNILOR

H. E. Minerva

**NOTIȚĂ ASUPRA
PROIECTĂTEI ÎNTRUNIRI
LA MORMÎNTUL LUI ȘTEFAN CEL MARE LA PUTNA**

Dacă privim fierberea vieții noastre publice putem vedea lesne că neliniștea perpetuă din generația ce e azi la ordinea zilei și frecările ei, atât din viața politică, cât și din cea spirituală, nu-și au cauza lor pe-atîta în interese personale [precum o susțin unii], ci mai mult în profunza sciziune dintre direcțiile pe care au apucat unii pe de o parte, alții pe de alta. Adăugînd pe lîngă acestea un caracter cam vehement, precum e acel al rasei noastre, ne putem lesne explica de ce simple divergențe în păreri se schimbă în neîncredere și în acuzări de intenții subversive.

Răul cel mare nu e că o asemenea stare de lucruri există, ci că se perpetuă și se moștenește; și dacă generația ce crește azi ar aduce cu sine o moștenire atât de tristă, nu ne îndoim, ci, prin o consecință nedreaptă și mereu în creștere, antitezele ar deveni mai mari și mai neîmpăcate.

Însă generația ce crește are și ea datorii de împlinit, precum le are fiecare generație ce se înțelege pe sine însăși, și e lesne de presupus că membrii ei, îndată ce au cunoscut răul, au cugetat și la remedii contra lui.

Serbarea la mormîntul lui Ștefan cel Mare, deși pornită mai mult dintr-un sentiment de pietate către trecutul nostru pe cît glorios, pe atîta nefericit, totuși, cu vremea, ideea a început a prinde un interes mai bogat decît puteam presupune din început. S-a născut conștiința că o întrunire a studenților români din toate părțile ar putea să constituie și altceva decît numai o serbare pentru glorificarea trecutului nostru și că, cu o ocazie atât de favorabilă în felul său, am putea să ne gîndim mai serios asupra problemelor ce viitorul ni le impune cu atîta necesitate. Viitorul însă e continuarea, în cazul cel mai bun, rectificarea trecutului. Ca el să fie o simplă continuare a trecutului, cu toate calitățile acestuia, a fost o idee ce trebuia exclusă a priori. Pentru o rectificare a greșelilor și lipselor prezentului, care mîine firește va fi pentru toți trecut.

Însă, unul din cele mai mari defecte ale prezentului e tocmai starea de lucruri ce am caracterizat-o în liniile prime ale acestei notițe, și trebuința cea mai mare ni s-a părut nouă că ar fi o singură direcție a spiritului pentru generația ce crește.

Rezumîndu-ne, putem spune că, dacă exteriorul acestei festivități are să fie de un caracter istoric și religios, interiorul ei – dacă junimea va fi dispusă pentru aceasta – are să cuprindă germeii unei dezvoltări organice, pe care spiritele bune o vroiesc din toată inima.

Ca lucrarea noastră în viitor să constituie un singur organism, normal și fără abatere, e, se-nțelege de sine, un ideal a cărui împlinire nu e decît problematică; însă puținul bine ce ar putea rezulta dintr-o încercare de a organiza viața viitorului înseamnă totuși mai mult decît nici o încercare spre aceasta.

Asta-i expunerea scurtă a scopului serbării de la Putna.

Credem însă că n-ar fi neinteresantă o analizare a motivelor ce-au cauzat amînarea ei.

Prin războiul de față, la care participă cu spiritul toată lumea civilizată, s-a creat un curent al zilei care înădușă orice mișcare de un caracter mai pacific. Dacă serbarea se ținea în anul acesta, nu-i rămînea decît alegerea între două consecințe egal de rele. Sau că curentul zilei îi imprima fără voie, o nuanță politică pe care n-o are și nici intenționează de-a o avea, și astfel am fi dat naștere la zgomote și păreri cu totul neidentice cu scopul și ființa ei, ba poate că în cazul cel mai rău realizarea ei ar fi fost oprită prin măsuri guvernamentale; sau, dacă lumea ar fi fost priceput-o bine, fiind însă în contradicție cu curentul zilei, nimene nu s-ar fi interesat de ea și-ar fi trecut nebăgată în samă și fără de-a lăsa vreo urmă morală, precum s-au mai întîmplat și cu alte serbări de natura acesteia. Iată relele între care trebuia să aleagă; – și de aceea Comitetul pentru serbare a găsit de bine a o amîna pe anul viitor, cînd spiritele vor fi mai liniștite și participarea neoprită de nici un fel de considerație.

[Convorbiri literare, 15 septembrie 1870]

DOMNULUI DUMITRU BRĂȚIANU

Stimate domnule,

Prin articolul d-voastră publicat în no. din 23 iulie a.c. al jurnalului Românul ați împrumutat serbării de la Putna acea strălucire pe care prestigiul unui nume sau unei inteligențe însemnate i-o dă unei fapte neînsemnate chiar.

Dacă însă serbarea s-ar întâmpla într-adevăr ca să aibă acea însemnătate istorică pe care i-o doriți d-voastră, dacă ea ar trebui să însemne piatra de hotar ce desparte pe planul istoriei un trecut nefericit de un viitor frumos, atunci trebuie să constatăm tocmai noi, aranșatorii serbării, cum că meritul acesta, eroismul acestei idei, nu ni se cuvine nouă. Dacă o generație poate avea un merit, e acela de a fi un credincios agent al istoriei, de a purta sarcinile impuse cu necesitate de locul pe care-l ocupă în lăntuirea timpului. Și istoria lumii cugetă – deși încet, însă sigur și just: istoria omenirii e desfășurarea cugetării lui Dumnezeu. Numai expresia exterioară, numai formularea cugetării și-a faptei constituie meritul individului ori al generației, ideea internă a amîndurora e latentă în timp, e rezultatul unui lanț întreg de cauze, rezultatul ce atîrnă mult mai puțin de voința celor prezenți decît de a celor trecuți.

Cum la zidirea piramidelor, acelor piedici contra pasurilor vremii, fundamentele cele largi și întinse purtau deja în ele intenția unei zidiri monumentale care e menită a ajunge la o culme, astfel în viața unui popor moartea generațiilor trecute, care pun fundamentul, conține deja în ea ideea întregului. Este ascuns în fiecare secol din viața unui popor complexul de cugetări care formează idealul lui, cum în simburile de ghindă e cuprinsă ideea stejarului întreg. Și oare oamenii cei mari ai României nu-i vedem urmărind cu toții, cu mai multă ori mai puțină claritate, un vis al lor de aur, în esență același la toți și în toți timpii? Crepusculul unui trecut apus aruncă prin întunericul secolelor razele lui cele mai frumoase și noi, agenții unei lumi viitoare, nu sîntem decît reflexul său.

De aceea, dacă serbarea întru memoria lui Ștefan va avea însemnătate, aceea va fi o dovadă mai mult cum că ea a fost cuprinsă în sufletul poporului românesc și s-a realizat pentru c-a trebuit să se realizeze; dacă însă va trece neînsemnată, atunci va fi o dovadă cum că a fost expresia unor voințe individuale necrescute din simburile ideilor prezentului. E o axiomă a istoriei că tot ce e bine e un rezultat al cugetării generale și tot ce e rău e produsul celei individuale. De aceea meritul nostru va consista numai în formularea ideilor și trebuințelor existente ale poporului, nu în crearea unor altora; ne vom lăsa îndreptați de cugetarea și trebuințele poporului nostru, nu de-ale noastre proprii, percepute poate de la străini, ne vom lăsa conduși de curentul ideilor națiunii și nu vom pretinde rolul de a conduce noi prin ideile noastre individuale.

Prin numele și inteligența d-voastră ați aruncat asupra-ne razele cele mai curate ale generației căreia îi aparțineți și de aceea primiți mulțămăta noastră – nu pentru noi, a căroră nu-i nici ideea, nici condițiile de realizare – ci pentru sfințenia cauzei, a cărei flamură o urmăim cu toții și a cărei un moment e și serbarea aceasta.

[Românul, 15 august 1871]

ÎN ZIUA DE 15/27 AUGUST...

Domnilor și fraților,
Viena – 4 martie 1870

În ziua de 15/27 august a.c. românii, în genere, serbează ziua Sfintei-Marii, virgina castă și totuși mama care, din sînul ei a născut pe reprezentantul libertății, pe martirul omenirii înlănțuite, pe Crist.

Această zi s-a-ntîmplat să fie patroana mănăstirii Putnei, fondată de către eroul națiunii românești, Ștefan cel Mare. Puternic și înfricoșător în război, el era pios și blînd în pace; căci cite războaie, atîtea azile ale rugăciunii și ale inimei înfrînte, atîtea mănăstiri.

Fraților, am proiectat a serba cu toții ziua acelei sfinte care-a conceput în sînul ei virgin tot ce lumea a visat mai mare, tot ce abnegația a legiuit mai nobil, tot ce pune pe om alături cu omul: Libertatea!

Dar acea serbare, deși va avea caracter religios, prin omogenitatea de naționalitate și limbă a aceloră ce vor serba-o, și prin împrejurarea ce se va ține lîngă mormîntul lui Ștefan cel Mare, nimeni nu va putea opri ca ea să aibă, afară de cel religios, și un caracter național. Adepți ai bisericii creștine, fie ea de orice nuanță, noi, cu toate astea, n-am încetat de-a fi români și, de aceea, vom ști să dezvoltăm această zi într-o serbare națională în memoria lui Ștefan cel Mare: De sine însuși această serbare religioasă și națională, căci locașul dumnezeiesc – mănăstirea Putnei, e fondată de erou și